

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجلد: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

بررسی مفهوم زیست پذیری شهری در طرح‌های توسعه شهری (مطالعه موردی: کلان شهر اصفهان)

حمیدرضا جودکی^۱، آرش قاسم پور^۲

۱- استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر، ایران

۲- دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر، ایران

چکیده

امروزه شهرها با چالش‌های بسیاری در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مواجه شده‌اند. درعین حال افزایش جمعیت به همراه نسبت روزافزون شهرنشینی پیامدهای زیان‌باری برای شهرها ایجاد کرده است. زیست‌پذیری شهری می‌تواند به‌عنوان کیفیت محیط شهری (محیط شهری مجموع ویژگی‌های اقتصادی، فیزیکی و اجتماعی تعریف شده است) که نیاز انسان به امنیت اجتماعی، سلامت و رفاه در سطح فردی و اجتماع را فراهم می‌کند، تعریف شود. در این مطالعه به بررسی مفهوم زیست‌پذیری شهری در طرح‌های توسعه شهری کلان‌شهر اصفهان پرداخته شده است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش تحقیق توصیفی-پیمایشی می‌باشد. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش پرسشنامه می‌باشد که ۱۶۰ پرسشنامه بین ۱۴ منطقه شهر اصفهان توزیع و با استفاده از نرم‌افزار SPSS تحلیل شده است. جهت بررسی زیست‌پذیری شهری ابعاد اجتماعی (با شاخص‌های آموزشی، تفریحات و اوقات فراغت، امکانات بهداشتی-درمانی، هویت و حس مکان، مشارکت و همبستگی)، اقتصادی (با شاخص‌های اشتغال و درآمد، مسکن، امکانات و خدمات زیربنایی و حمل‌ونقل عمومی) و کالبدی-محیطی (با شاخص‌های آلودگی، چشم‌انداز، فضای باز و عمومی) استفاده شده است. نتایج نشان داد که دو شاخص ملاحظاتی مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی و اوقات فراغت دارای وضعیت مناسب و شاخص مشارکت و همبستگی دارای وضعیت نگران‌کننده در بین شهروندان می‌باشد. امکانات و خدمات زیربنایی و حمل‌ونقل عمومی دارای وضعیت به نسبت مناسب و وضعیت اشتغال و درآمد در شهر اصفهان نگران‌کننده می‌باشد. در بعد کالبدی-محیطی نیز دو شاخص فضاهای باز و عمومی و آلودگی نامطلوب، در صورتی که دیدگاه پاسخ‌دهندگان نسبت به چشم‌انداز و کیفیت بصری شهر مثبت بوده است. همچنین بین دو بعد اقتصادی و کالبدی-محیطی در سطح اطمینان ۹۵ درصد دارای رابطه مثبت و مستقیم می‌باشد.

کلمات کلیدی: زیست‌پذیری شهری، توسعه شهری، نرم افزار SPSS، کلان شهر اصفهان

۱- مقدمه

امروزه کلان‌شهرها با چالش‌های بسیاری در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مواجه شده‌اند درعین حال افزایش جمعیت به همراه نسبت روزافزون شهرنشینی پیامدهای زیان‌باری برای این‌گونه شهرها در پی داشته است. تداوم این‌گونه رشد شهرنشینی با مشکلات اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست‌محیطی بحران‌آفرین و هشدار بر ناپایداری کلان‌شهرها می‌باشد. در این میان مشکلاتی دیگر همچون انواع آلودگی‌ها، ترافیک، مسائل و مشکلات روانی و غیره، کیفیت زندگی و به تبع آن زیست‌پذیری در کلان‌شهرها را به شدت کاهش می‌دهد. در دهه‌های اخیر به موازات پارادایم‌های توسعه پایدار و توسعه پایدار شهری ایده ارتقاء کیفیت زندگی که خود موجبات زیست‌پذیر بودن شهرها را موجب می‌شود جای خود را در ادبیات

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

برنامه‌ریزی شهری باز کرده است. توسعه پایدار شهری طی دهه‌های اخیر به تدریج به الگو وارهای نوین و مسلطی در ادبیات نظری و علمی رایج در باب توسعه و برنامه‌ریزی شهری تبدیل شده است. این معنا اگرچه ناظر به برداشت‌ها و تفسیرهای گوناگون است اما در مجموع بر پایداری و استمرار توسعه برای همگان و نسل‌های آینده طی زمان و بر همه‌جانبه‌گری ابعاد پیچیده اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی فرآیند توسعه در سطح یک شهر تأکید دارد (رهنمایی و پور موسوی، ۱۳۸۵: ۱۷۸). در این میان یکی از مباحث مورد توجه در پایداری شهری، زیست‌پذیری است. زیست‌پذیری، به یک سیستم شهری که در آن به سلامت اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و روانی همه ساکنانش توجه شده است اطلاق می‌شود. این کیفیت درباره فضاهای شهری مطلوب که غنای فرهنگی را انعکاس می‌دهند، می‌باشد. اصول کلیدی که به این مفهوم استحکام می‌بخشد شامل برابری، عدالت، امنیت، مشارکت، تفرج و قدرت بخشیدن می‌باشد (Cities plus, 2003). شهر زیست‌پذیر، شهری است که در آن می‌توان یک زندگی سالم داشت. این گونه شهر، شهری است برای همه مردم. شهر زیست‌پذیر به‌عنوان یک اتصال بین گذشته و حال مطرح است؛ یعنی از یک‌سو به نشانه‌های تاریخی احترام می‌گذارد و از سوی دیگر به آنچه تاکنون متولد نشده است، ارج می‌نهد. این گونه شهرها علیه هرگونه به هدر دادن منابع طبیعی و آنچه ما باید به‌صورت دست‌نخورده برای آیندگان نگاه‌داریم مبارزه می‌کند بنابراین یک شهر زیست‌پذیر یک شهر پایدار نیز هست (بندر آباد، ۱۳۸۹: ۵۱). مطالعات نشان می‌دهد که از یک‌سو ضرورت و اهمیت پرداختن به زیست‌پذیری شهری در ارتباط با وظایف جدید برنامه‌ریزی در پاسخ‌دهی به نیازهای جامعه پس از صنعتی شدن که شدیداً در جستجوی امکانات، تسهیلات و کیفیت زندگی است به شدت افزایش یافته است و از سوی دیگر زیست‌پذیری به جهت تهدیدهای پیش روی زندگی شهری امروز نیز اهمیتی دوچندان یافته است. ویلر در تحقیق خود در کالیفرنیا تهدیدهای متعدد از میان برنده کیفیت زندگی شهری را که به‌صورت رشد شهری، ازدحام و شلوغی، کمبود فضاهای باز، کمبود خانه‌سازی در حد استطاعت، رشد بی‌عدالتی اجتماعی و از دست دادن هویت کالبدی، حس مکان و ذندگی اجتماعی تجلی یافته است را نشان می‌دهد، امری که امروزه در بسیاری از شهرها از جمله تهران دیده می‌شود (Wheeler, 2001). از طرف دیگر اهمیت زیست‌پذیری به‌طور روزافزونی ناشی از افزایش آگاهی نسبت به الگوهای ناپایدار زندگی و مصرف شهری است که نه سالم هستند و نه پایدار و در درازمدت موجب کاهش توان منابع محیطی برای حمایت از جمعیت کره زمین می‌شوند. پیتر هال و ولریخ فایفر^۱ در کتاب "آینده شهری قرن ۲۱" که دورنمای از شهرهای جهان را تفسیر می‌کنند، معتقدند که شهر زیست‌پذیر ابعاد چندگانه‌ای از جمله: خانه‌سازی و زیر ساختار اصلی برای حمایت از آن، حمل‌ونقل شهری، الگوی کلی کاربری زمین و شکل شهر دارد که تمام آن‌ها عمدتاً با کیفیت زندگی در شهرها ارتباط می‌یابند؛ اما بررسی زیست‌پذیری شهری در کشور ما موضوعی جدید می‌باشد که از سال ۱۳۸۹ به آن توجه شده است و تاکنون دو بررسی در مورد زیست‌پذیری سکونتگاهی انجام شده است. رساله دکتری آقای علیرضا بندر آباد است که با عنوان «تدوین اصول الگوی توسعه فضایی و شکل شهر زیست‌پذیر ایرانی؛ مطالعه موردی مناطق ۱، ۱۵ و ۲۲ شهر تهران» است که در گروه شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ انجام شده و پذیرفته شده است. در ادامه به تعدادی از مطالعات صورت گرفته در داخل و خارج کشور اشاره شده است. اکبری و همکاران (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای به ارزیابی وضعیت زیست‌پذیری مناطق کلان‌شهر شیراز از منظر شهروندان پرداختند. این مطالعه باهدف سنجش متغیرهای مؤثر بر رضایت‌مندی شهروندان از وضعیت عوامل زیست‌پذیری کلان‌شهر شیراز، به دنبال تبیین علمی‌تر و نگاه کارشناسانه‌تر بر عوامل زیست‌پذیری است. این پژوهش از نظر هدف‌گذاری کاربردی و از لحاظ روش، توصیفی-تحلیلی است. ویژگی‌های جنس، سن، سطح تحصیلات و رضایت اقتصادی به‌عنوان ویژگی‌های فردی و مستقل در این راستا شناسایی شده‌اند تا تأثیرشان بر رضایت‌مندی از وضعیت زیست‌پذیری و هر یک از عوامل هشت‌گانه آن به‌عنوان متغیرهای وابسته مورد تحلیل قرار

1- Peter Hall and Alvlrykh Pfeiffer

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

گیرد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران و با در نظر گرفتن فرضیه حداکثر ناهمگنی، برای مناطق ۱۱ گانه شهر شیراز، ۳۸۴ نفر محاسبه شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش‌های آماری توزیع فراوانی، آزمون تک نمونه‌ای T، ضریب همبستگی اسپیرمن، فی و کرامر به کار رفت که بدین منظور از نرم‌افزار SPSS استفاده شد، همچنین برای شناخت جایگاه زیست‌پذیری مناطق از روش‌های چند معیاره فازی بهره گرفته شد. نتایج نشان داد که میزان رضایت‌مندی شهروندان از وضعیت زیست‌پذیری در حد مطلوبی قرار ندارد و مناطق یک و دو با سطح رضایت بالا و متوسط، بهترین مناطق از نظر زیست‌پذیری می‌باشند. علت این نتیجه در برخورداری از خدمات و امکانات شهری مناطق مورد نظر است. در مطالعه‌ای شرافتی (۱۳۹۵) به بررسی زیست‌پذیری و توسعه پایدار شهری پرداخت. شهر مکان اصلی کار و زندگی بخش عمده بشر است. به طوری که بیش از ۵۰ درصد از جمعیت ۷ میلیارد نفری جهان در شهرها زندگی می‌کنند و از این رو با توجه به کیفیت زندگی، شرایط، امکانات و نیازهای ساکنان شهرها، مسئله حیاتی می‌باشد و برای بهبود و ارتقاء کیفیت زندگی می‌توان به توسعه پایدار اشاره کرد که امروزه در کشورهای پیشرفته به عنوان یک اصل در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی شهری مورد استفاده قرار می‌گیرد. توسعه پایدار شهری نیازمند شناسایی محدودیت‌های محیطی برای فعالیت انسان‌ها در ارتباط با شهرها و تطبیق روش‌های طراحی در این محدودیت‌ها است. در یک دید اجمالی مبانی نظری مفهوم پایداری در شهر و ناحیه شامل مواردی مانند: کاهش آلودگی هوا، نگهداری منابع طبیعی، ایجاد جامعه جنگلی و درختان شهری و نواحی سبز، کاهش حجم ضایعات شهری، حمل‌ونقل عمومی و کاهش ترافیک جاده‌ای و... می‌باشد. محمدی و بهرامی (۱۳۹۳) به بررسی ارائه الگوی فضایی توسعه شهری بر مبنای اصول شهر زیست‌پذیر منطقه ۲۲ تهران پرداختند. شهر زیست‌پذیر اصطلاح نسبتاً جدیدی است که در سه دهه اخیر در محافل تخصصی شهرسازی مطرح شده و طرفداران خاص خود را دارد. هدف اصلی این رویکرد شهرسازی ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان شهر در تمام جنبه‌های زندگی می‌باشد که با موضوعات متعددی سروکار دارد. از این رو وجوه اشتراک متعددی با مباحث کیفیت زندگی توسعه پایدار، شهر سبز و دیگر نظریات جدید شهرسازی می‌تواند داشته باشد. در این نوشتار به اجمال ادبیات مرتبط در این زمینه مطالعه شده و معیارهای مرتبط با زیست‌پذیری یک سکونتگاه انسانی مشخص شده است. همچنین یک نمونه تجربه عملی مربوط به شهر ونکور کانادا مورد مطالعه قرار گرفته است. برای تحقق شهر زیست‌پذیر، منطقه ۲۲ تهران که از قابلیت توسعه برنامه‌ریزی شده برخوردار می‌باشد انتخاب شده و پس از مطالعه اجمالی منطقه و پیشنهادها مرتبط با توسعه آن در طرح‌های فرادست، الگوی توسعه فضایی منطقه بر مبنای اصول و معیارهای شهر زیست‌پذیر پیشنهاد گردیده است. کیانی و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه‌ای با عنوان «زیست‌پذیری شهری و توسعه پایدار رویکردهایی نوین در شهرهای امروزی» به بررسی زیست‌پذیری شهری و توسعه پایدار پرداختند. در واقع زیست‌پذیری به منزله مفهومی است که با تمام زوایا و ابعاد ذهنی و عینی سکونتگاه‌های انسانی سروکار دارد و در پی ایجاد محیط شهری سالم و زیست‌پذیرتر برای شهروندان کنونی و نسل‌های آینده است. به همین سبب زیست‌پذیری مفهوم و رویکردی جدید در پارادایم توسعه پایدار شهری است که برخی آن را از بزرگ‌ترین ایده‌های برنامه‌ریزی شهری در دوران معاصر می‌دانند. هدف از این مطالعه بررسی دو گفتمان زیست‌پذیری و توسعه پایدار و بیان ارتباط بین این دو مفهوم، شباهت‌ها و تفاوت‌ها، همچنین ضرورت پردازش به آن‌ها برای شهرهای امروزی است. در این مقاله ابتدا به بررسی و تحلیل مفهوم زیست‌پذیری و توسعه پایدار، بیان ارتباط بین آن‌ها و بررسی و مقایسه نقاط مشترک و تفاوت این دو، سپس اهمیت و ضرورت پرداختن به آن‌ها به عنوان دو مفهوم نوین برای شهرهای امروزی روشن می‌شود. تان و همکاران^۱ (۲۰۱۶)، در پژوهش خود با عنوان ارزیابی تجربی زیست‌پذیری شهری در منطقه بزرگ چین، با بررسی ۹۶ شاخص در پنج محیط (سرزندگی و پویایی اقتصادی، رقابت بر اساس: دوستی با محیط‌زیست و پایداری، امنیت داخلی و ثبات، شرایط اجتماعی و فرهنگی و حکومت سیاسی) نشان دادند که هنگ‌کنگ، ماکائو و شهرهایی

1- Tan and etal

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

در تایوان به طور کلی وضعیت مناسبی در رتبه بندی کلی زیست پذیری دارند. در حالی که شهرهای درجه اول در سرزمین اصلی چین: پکن، شانگهای، گوانگژو و شنژن، جایی در میان رتبه های بالای ندارند. ونگ و همکاران^۱ (۲۰۱۱)، در پژوهشی با عنوان بررسی تطبیقی پکن و سه شهر جهانی نیویورک، لندن بزرگ و توکیو از لحاظ چشم انداز زیست پذیری شهری، نشان دادند که شکاف بزرگ بین کیفیت زیست پذیری پکن و سه شهر جهانی وجود دارد و عملکرد توسعه اجتماعی پکن در دهه گذشته کاهش یافته است؛ بنابراین برای سرعت بخشیدن به تبدیل پکن به شهرستان جهانی، باید توجه خیلی بیشتر صرف بهبود کیفیت زیست پذیری شهری پکن به خصوص از لحاظ کیفیت آب و هوا شود. چارلز لاندری^۲ (۲۰۰۰) در مقاله ای به عنوان "سرزندگی شهری: منبع جدیدی از رقابت شهری"، با بررسی معیارهای مؤثر برای شناسایی یک شهر زیست پذیر (تراکم مفید افراد، تنوع، دسترسی، ایمنی و امنیت، هویت و تمایز، خلاقیت، ارتباط و تشریک مساعی، ظرفیت سازمانی و رقابت) نشان داد که امروزه شهرها دچار بحران های شده اند که خروج از این بحران ها به سختی اتفاق می افتد. همچنین تأکید می کند که برای داشتن شهری سالم و به دور از هیاهو باید نه معیار بالا را در صدر دست یابی به برنامه های شهری قرار داد. مطالعات نشان می دهد که از یک سو ضرورت و اهمیت پرداختن به زیست پذیری شهری در ارتباط با وظایف جدید برنامه ریزی در پاسخ دهی به نیازهای جامعه پس از صنعتی شدن که شدیداً در جستجوی امکانات تسهیلات و کیفیت زندگی است به شدت افزایش یافته است و از سوی دیگر زیست پذیری به جهت تهدیدهای پیش روی زندگی شهری امروز نیز اهمیتی دوچندان یافته است؛ بنابراین در این مطالعه به بررسی مفهوم زیست پذیری شهری در طرح های توسعه شهری کلان شهر اصفهان پرداخته شده است.

۲- مواد و روش ها

۲-۱- منطقه مورد مطالعه

شهر اصفهان به عنوان مرکز استان اصفهان با طول جغرافیایی ۵۱ درجه و ۳۹ دقیقه و ۴۰ ثانیه شرقی و عرض جغرافیایی ۳۲ درجه و ۳۸ دقیقه و ۳۰ ثانیه شمالی، یکی از شهرهای مهم کشور و در مسیر تلاقی راه های شمال و جنوبی در مرکز فلات ایران واقع شده است. اصفهان از نخستین شهرهایی است که آریایی ها آن را در سرزمین ایران بنا نهادند و در طی تاریخ چند هزارساله کشور از شهرهای مهم و بزرگ کشور محسوب می شده است. این شهر یکی از شهرهای مهم تاریخی، فرهنگی هنری، صنعتی و به عنوان یکی از قطب های گردشگری کشور محسوب می شود. شهر اصفهان دارای جاذبه های متعدد تاریخی، فرهنگی، هنری و طبیعی است. رودخانه زاینده رود یکی از جاذبه های طبیعی شهر است که بزرگ ترین رودخانه فلات مرکزی نیز محسوب می شود که در این منطقه با درازای حدود ۳۶۰ کیلومتر قرار دارد. این رود از ارتفاعات زرد کوه بختیاری سرچشمه گرفته و با جهتی غرب به شرق با عبور از شهر اصفهان و تقسیم آن به دو قسمت شمالی - جنوبی، زیبایی خاصی به شهر بخشیده و پس از عبور از شهر به باتلاق گاوخونی که در ۱۴۰ کیلومتری جنوب شرقی اصفهان قرار دارد، می ریزد. از نظر آب و هوا دشت اصفهان در کمربند حصار خشک و نیم خشک نیم کره شمالی واقع شده است، از این رو از آب و هوایی خشک و صحرایی برخوردار است. در زمستان سرد و در تابستان گرم می باشد، متوسط درجه حرارت آن حدود ۱۶ درجه سانتی گراد و میزان بارندگی در آن کم و در حدود ۱۱۵ میلی متر در سال است. در شکل (۱) موقعیت منطقه مورد مطالعه آورده شده است.

1- Wang and etal
2- Charles Landry

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

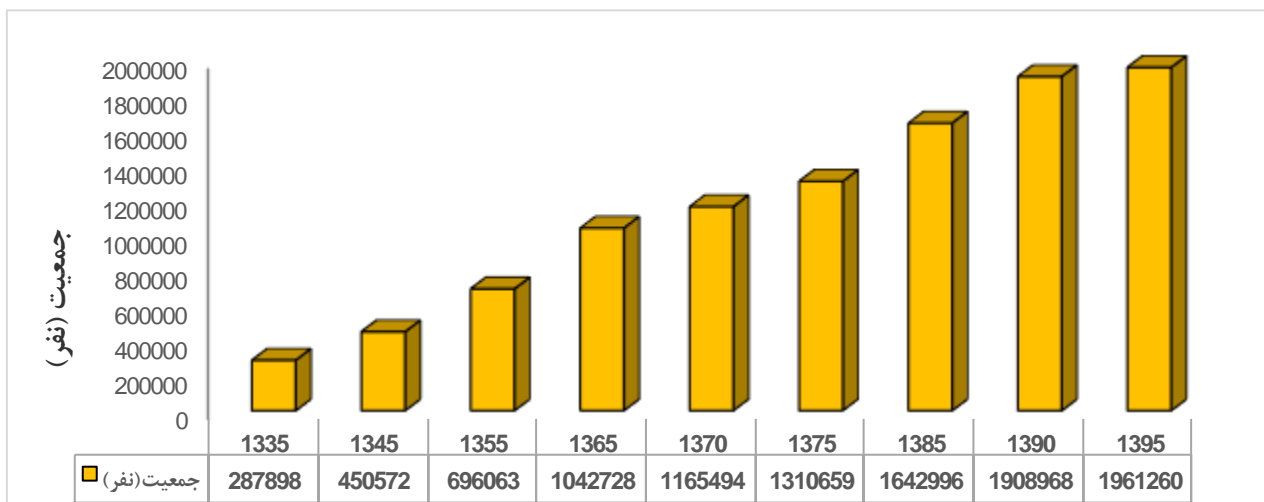
شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

شکل (۱): موقعیت شهر و استان اصفهان

جمعیت شهرستان اصفهان بر پایه نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰ برابر با ۲۱۷۴۱۷۲ نفر بوده است که از این میان ۱۹۷۸۱۶۸ نفر در نقاط شهری و ۱۹۶۰۰۴ نفر در روستاها سکونت دارند (سالنامه آماری شهرستانی استان اصفهان، ۱۳۹۶). بر پایه سرشماری عمومی سال ۱۳۷۵ بیش از ۹۰٫۵ درصد از جمعیت نقاط شهری شهرستان اصفهان متعلق به شهر اصفهان بوده است. این جمعیت حدود ۳۲٫۲ درصد جمعیت کل استان و ۴۳٫۴ درصد جمعیت شهرنشین آن بوده است. بر اساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن ۹۵ جمعیت شهر اصفهان ۱۹۶۱۲۶۰ نفر اعلام شد. در شکل (۲) تغییرات جمعیت شهر اصفهان از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵ آورده شده است.

* جمعیت شهر اصفهان از سال ۱۳۹۰ به بعد با احتساب منطقه ۱۵ (خوراسگان) آورده شده است.

شکل (۲): تغییرات جمعیت شهر اصفهان از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵ (منبع: آمارنامه شهر اصفهان، ۱۳۹۶)

۲-۲- شاخص‌ها و ابزارهای گردآوری اطلاعات

روش گردآوری اطلاعات با توجه به ماهیت موضوع تحقیق، به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی است و با توجه به ضرورت در هر یک از مراحل تحقیق، یکی از این دو روش و یا هر دو روش مورد استفاده قرار گرفته است؛ بنابراین ابتدا جهت شناخت کامل موضوع تحقیق با استفاده از روش کیفی یا همان مطالعه کتابخانه‌ای، به تبیین نظریات و رویکردهای مرتبط با موضوع تحقیق مانند زیست‌پذیری و رویکردهای زیست‌پذیری پرداخته شد و در ادامه نیز با استفاده از روش کمی به تهیه طرح تحقیق از ابتدا تا انتها اقدام گردید. در قسمت ابتدایی مشخص شد که ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه می‌باشد به همین منظور ابتدا پرسشنامه محقق ساخته با راهنمایی کارشناسان صاحب‌نظر تهیه شد. به منظور به دست آوردن شاخص‌های مناسب برای زیست‌پذیری یک سکونتگاه بهتر است که این مفهوم را به‌عنوان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

یک سلسله مراتب از نیازها در نظر بگیریم که با نیازهای اساسی شروع شده و با نیازهای بالاتر تکمیل می‌شود. بررسی تاریخچه مطالعات زیست‌پذیری این نکته را اثبات می‌کند که نخستین تلاش‌ها برای سنجش زیست‌پذیری سکونتگاه‌ها بر مبنای بررسی وضعیت مسکن، آب، بهداشت، سلامت، نور و هوا بوده است. همچنین تجارب کشورهای در حال توسعه نشان می‌دهد که زیست‌پذیری باید ابتدا با نیازها و خدمات اساسی که موجب بقای روانی فرد می‌شوند، سنجیده شود. امنیت شخصی و عمومی مانند اطمینان از امنیت داشته‌های مادی، آسیب‌پذیری و نابرابری‌های اجتماعی از این جمله هستند. اندازه‌گیری زیست‌پذیری در صورتی که مبنی بر دانش محلی و فرهنگ‌های هر مکان در مورد استفاده‌های مختلف از فضا باشد نسبت به حالتی که تعمیم‌های ذهنی و انتزاعی در مورد الزامات زیست‌پذیری سکونتگاه مبنای کار باشد، بسیار مرتبط‌تر و معنادارتر است. با به رسمیت شناختن این موضوع که مکان‌ها پویا هستند و در فرآیند مداوم شدن قرار دارند، بنابراین زیست‌پذیری بسیار بهتر از دیگران توسط اهالی آن سکونتگاه ادراک می‌گردد. در حالی که محققان از یک سری معیارهای عینی برای اندازه‌گیری زیست‌پذیری استفاده می‌کنند. فیلترهای آن‌ها به واسطه غیربومی بودن ممکن است به‌وسیله افراد محلی جرح و تعدیل گردد. معیارهای زیست‌پذیری با توجه به شرایط و مقیاس مکانی و زمانی باید در نظر گرفته شوند. شرایط زیست‌پذیری توسط مردم در مکان‌ها و مقیاس‌های زمانی مختلف مورد درک و احساس قرار می‌گیرند و بنابراین قابل تعویض یا یکدیگر نیستند. مثلاً وضعیت ترافیک یک معیار مفید برای سطح منطقه‌ای نیست و نمی‌تواند در سطح منطقه‌ای مورد استفاده قرار بگیرد یا مثلاً کیفیت آب یا کیفیت هوا معیارهای نیستند که بتوان آن‌ها را در سطح محله مورد بررسی قرار داد و باید در سطح منطقه‌ای مورد بررسی قرار بگیرند. همچنین برخی از معیارهای زیست‌پذیری به‌صورت مستقیم به‌وسیله زمان خاصی از روز، هفته، ماه، خاصی از سال و یا تفاوت‌های فصلی و آب و هوایی تحت تأثیر قرار می‌گیرند. بهترین راه درک زیست‌پذیری، بهره‌گرفتن از دانش محلی و نیز استفاده هم‌زمان از معیارهای عینی و رضایت‌ذهنی برای ایجاد یک تصویر کلی از وضعیت موجود است (Larice, 2005:29). بنابراین در این پژوهش با کمک از کارشناسان امور شهری شاخص‌ها و ابعاد شهر زیست‌پذیر مشخص شده است. ابعاد شهر زیست‌پذیر شامل: ابعاد اجتماعی، اقتصادی و محیطی - کالبدی است. جامعه آماری پژوهش شامل ساکنان کلان‌شهر اصفهان و کارشناسان امور شهری می‌باشد. ابتدا ابعاد و شاخص‌های تحقیق با استفاده از نظرات کارشناسان خبره مشخص و سپس تعداد ۱۶۰ پرسشنامه بین شهروندان شهر اصفهان توزیع شده است. در این پژوهش با توجه به شرایط تحقیق از روایی محتوایی از نوع صوری آن استفاده شده است. بدین‌صورت که پس از تنظیم پرسشنامه و طراحی گویه‌های لازم برای متغیرهای پژوهش، آن را به اساتید و متخصصان امور شهری نشان دادیم. آنان پس از بررسی و مطابقت گویه‌ها با متغیرهای اندازه‌گیری شده و شرایط محیط پژوهش، نظرات خود را بیان کردند و محقق نیز پس از اعمال نظر بر روی آن‌ها و با توجه به وضعیت کلان‌شهر اصفهان، برای بالا بردن روایی موردنظر پژوهش گویه‌هایی برای سنجش متغیرها انتخاب کرد و اقدام به تنظیم نهایی پرسشنامه کرده است و در نهایت اینکه برای اندازه‌گیری پایایی سؤالات پژوهش از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. مقدار روایی، آماره‌ای است به نام آلفا که دامنه آن بین ۰ تا ۱ در نوسان است. هر چه آلفا بیشتر باشد، روایی مقیاس بیشتر خواهد بود. نتیجه محاسبات برآورد روایی، نشان می‌دهد که مقدار ضریب آلفا (به میزان ۰/۸۴) در سطح قابل قبولی است و در نهایت با چند مرحله بازنگری و اصلاح، پرسشنامه تنظیم شد و با مراجعه به منطقه در بین اعضای نمونه پخش و تکمیل شدند. بعد از به دست آوردن اطلاعات و داده‌های خام از طریق پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده شروع به استخراج آن‌ها نموده و سؤالات را طبقه‌بندی کرده تا جواب‌های آن‌ها استخراج شود و تعداد پاسخ‌دهندگان و درصد فراوانی آن‌ها مشخص گردد. بعد از این مرحله به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته می‌شود. داده‌های خام وارد نرم‌افزار SPSS شدند و اطلاعات در دو قسمت توصیفی مربوط به ویژگی‌های پاسخ‌گویان که شامل اطلاعاتی درباره جنس و تحصیلات و در قسمت دوم اطلاعات اولیه برای هر پرسشنامه و به تفکیک قسمت‌های مختلف ارائه شد و سپس به تحلیل استنباطی با استفاده از آزمون‌های T تک نمونه و همبستگی پیرسون پرداخته شد. در جدول (۱) مقدار آلفای کرونباخ برای متغیر زیست‌پذیری شهری ارائه شده است.

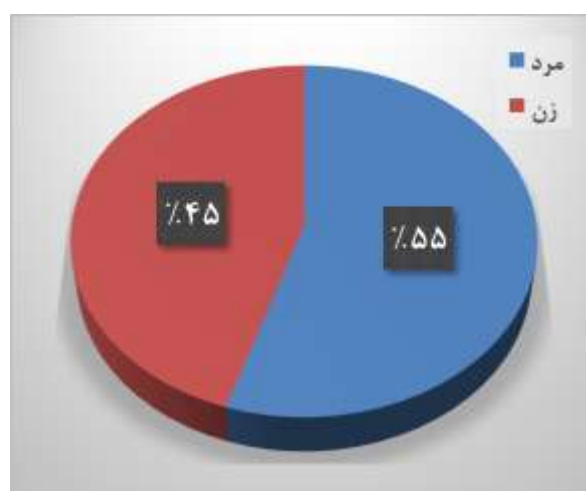
جدول (۱): ارزیابی مقدار آلفای کرونباخ برای متغیر زیست‌پذیری شهری

متغیر	ابعاد	آلفای کرونباخ
زیست‌پذیری شهری	اجتماعی	۰/۷۹
	اقتصادی	۰/۸۹

۳- نتایج

پس از تکمیل ۱۶۰ پرسشنامه توزیع شده، نتایج یافته‌های حاصل از پاسخگویی افراد مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در ابتدا سوالات توصیفی مربوط به پاسخ دهندگان ارائه شده است. جنسیت مربوط به پاسخگویان در شکل (۳) آورده شده است. از بین پاسخگویان تعداد ۸۸ مرد و ۷۲ زن می‌باشند که ۵۵ درصد را مرد و ۴۵ درصد را زن تشکیل می‌دهد.

شکل (۳): جنسیت پاسخ دهندگان

به منظور بررسی تحصیلات پاسخ دهندگان، افراد در ۵ گروه تقسیم شده‌اند. گروه‌ها شامل: سیکل و کمتر، دیپلم، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری می‌باشند. درصد فراوانی هر یک از گروه‌های سیکل و کمتر، دیپلم، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری به ترتیب برابر با ۱۳/۸، ۲۳/۱، ۴۶/۹، ۱۰/۶ و ۵/۶ درصد می‌باشد. در جدول (۲) پاسخگویان طبق مدرک تحصیلی ارائه شده است.

جدول (۲): پاسخگویان طبق مدرک تحصیلی

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
سیکل و کمتر	۲۲	۱۳/۸
دیپلم	۳۷	۲۳/۱
کارشناسی	۷۵	۴۶/۹
کارشناسی ارشد	۱۷	۱۰/۶
دکتری	۹	۵/۶
مجموع	۱۶۰	۱۰۰

رویکرد زیست‌پذیری به‌طور کلی مفهومی پیچیده و نسبی است. پیچیده از آن‌رو که مسلماً عوامل متعددی در بهبود شرایط زندگی فرد و جامعه دخیل است و نسبی از آن جهت که احتمالاً اصول و مشخصه‌هایی که در یک جامعه به‌عنوان شرایط

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

مطلوب در نظر گرفته می‌شود، ممکن است در جامعه و مکانی دیگر به صورتی متفاوت تعبیر شود؛ بنابراین، انتخاب شاخص در زیست‌پذیری برای مطالعه وضعیت آن بسیار حیاتی و مهم است. شاخص‌ها از یک‌سو، ابزاری برای شناخت دقیق شرایط موجود در جامعه در یک مقطع زمانی‌اند و از سوی دیگر، نشان‌دهنده تصویر روندها و دگرگونی‌هایی که طی دوره مشخص رخ داده است. چنان‌که پیش‌تر گفته شد، اندازه‌گیری زیست‌پذیری در صورتی که بر اساس دانش و فرهنگ محلی هر مکان باشد، بسیار معنادارتر و مرتبط‌تر است. بر این اساس، توجه به مردم محلی هر مکان در مطالعه زیست‌پذیری از ضروریات است. معیارهای زیست‌پذیری همچنین با توجه به شرایط مکانی و زمانی مختلف، متفاوت‌اند؛ بنابراین، قابل تعویض با یکدیگر نیستند و باید توسط مردم در مکان‌ها و در مقیاس‌های زمانی مختلف مورد درک و سنجش قرار گیرند. با جمع‌بندی نظرات مربوط به متخصصان و کارشناسان امور شهری ابعاد زیست‌پذیری شهری در سه بعد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی-محیطی تقسیم‌بندی شد. شاخص‌های استخراج‌شده مربوط به بعد اجتماعی شامل: ملاحظات و مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی، تفریحات و اوقات فراغت، آموزش عمومی، پیوستگی و تعلق مکانی و مشارکت و همبستگی می‌باشد. در بعد اقتصادی به بررسی شاخص‌های اشتغال و درآمد، مسکن، امکانات و خدمات زیربنایی و حمل‌ونقل عمومی پرداخته شده است. در بعد کالبدی-محیطی نیز به بررسی شاخص‌های چشم‌انداز و کیفیت بصری، فضاهای باز و عمومی و آلودگی پرداخته شده است. در جدول (۳) ابعاد، شاخص‌ها و مؤلفه‌های شهر زیست‌پذیر ارائه شده است.

جدول (۳): ابعاد، شاخص‌ها و مؤلفه‌های شهر زیست‌پذیر

ابعاد	شاخص	مؤلفه	
اجتماعی	ملاحظات و مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی	درمانگاه و بیمارستان در دسترس	
		در دسترس بودن پزشک متخصص	
		کیفیت خدمات درمانی (آزمایشگاه، رادیولوژی)	
	تفریحات و اوقات فراغت	مطلوبیت کیفیت خدمات درمانگاه و بیمارستان	تعداد اماکن تاریخی، فرهنگی و مذهبی
			تعداد سینماها و مکان‌های اجرای تئاتر
			تعداد رستوران‌ها
			تعداد کتابخانه‌ها
	آموزش عمومی	کیفیت تجهیزات آموزشی	کیفیت تدریس معلمان و اساتید
			کیفیت دسترسی دانش آموزان و دانشجویان به مدارس
			دسترسی به آموزش و پرورش خصوصی
تمایل زندگی در شهر			
پیوستگی و تعلق مکانی	کیفیت روابط همسایگان و بستگان با یکدیگر	تمایل به سرمایه‌گذاری در شهر	
		امیدواری به بهبود شرایط زندگی	
		مشارکت شهروندان برای آبادانی شهر	
مشارکت و همبستگی	روحیه کار گروهی در بین شهروندان		

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

ارتباط شهروندان با شورای شهر و شهرداری	
قابل اعتماد بودن شورای شهر و شهرداری برای شهروندان	
تعداد بیکاران	
درآمد مناسب و کافی	اشتغال و درآمد
امکان دسترسی به شغل مناسب	
مساحت مناسب و کافی در مسکن	
برخورداری از سیستم گرمایش و سرمایش مناسب در مسکن	مسکن
برخورداری از سیستم دفع بهداشتی و فاضلاب در مسکن	
کیفیت شبکه راهها	
کیفیت آب شهری	اقتصادی
کیفیت شبکه آب، بر، گاز، تلفن، پست و اینترنت	امکانات و خدمات زیربنایی
کیفیت خدمات اداری و دولتی	
دسترسی آسان به حمل و نقل عمومی	
کیفیت حمل و نقل عمومی	حمل و نقل عمومی
ساعات کار وسایل نقلیه عمومی	
کیفیت حمل مسافر توسط وسایل نقلیه عمومی	
ساختمان های تاریخی زیبا	
فرسودگی بافت محله	چشم انداز و کیفیت بصری
وجود نشانه ها و نمادهای خاص	
معبر و خیابان های زیبا	
فضاهای عمومی زیبا و دارای روشنایی مناسب	
فضاهای عمومی جالب و جذاب و دارای کیفیت مطلوب	کالبدی - فضاهای باز و عمومی
فضاهای عمومی امن و تمیز	
پیاده راهها امن و پر رفت و آمد	
آلودگی ناشی از کارگاه ها و کارخانه های صنعتی	
کیفیت آب شرب شهری	آلودگی
آلودگی ناشی از رفت و آمد وسایل نقلیه کیفیت هوا	
کیفیت جمع آوری زباله و فاضلاب	

در جدول (۴) آماره های توصیفی مربوط به هر یک از ابعاد و شاخص های تحقیق آورده شده است. بیشترین میانگین شاخص مربوط به بعد اجتماعی مربوط به ملاحظات و مراقبت های پزشکی و بهداشتی می باشد که نشان می دهد که این شاخص در بین پاسخ دهندگان دارای وضعیت مناسبی است. کمترین میانگین هم مربوط به شاخص مشارکت و همبستگی می باشد. بیشترین و کمترین میانگین شاخص بعد اقتصادی نیز به ترتیب مربوط به " حمل و نقل عمومی " و " اشتغال و درآمد " می باشد یعنی با

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

توجه به نظرات پاسخ‌دهندگان، حمل‌ونقل عمومی در اصفهان دارای وضعیت مناسب‌تری به نسبت اشتغال و درآمد می‌باشد. از نظر بعد کالبدی - محیطی نیز "چشم‌انداز و کیفیت بصری" در وضعیت متوسط قرار گرفته است.

در جدول (۴): آماره‌های توصیفی ابعاد و شاخص‌های شهر زیست‌پذیر در شهر اصفهان

ابعاد	شاخص	میانگین	میان	انحراف از معیار	چولگی
اجتماعی	ملاحظات و مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی	۲/۹۱	۳/۰۰	۰/۳۹	-۰/۰۱
	تفریحات و اوقات فراغت	۲/۹۵	۲/۷۵	۰/۶۱	۰/۵۱
	آموزش عمومی	۲/۵۰	۲/۵۰	۰/۵۰	۰/۷۲
	پیوستگی و تعلق مکانی	۲/۵۰	۲/۵۰	۰/۴۵	۰/۳۴
	مشارکت و همبستگی	۲/۲۵	۲/۲۵	۰/۶۴	۰/۱۰
	اشتغال و درآمد	۲/۳۶	۲/۳۳	۰/۵۴	۰/۴۱
اقتصادی	مسکن	۲/۵۱	۲/۳۳	۰/۴۸	۰/۷۷
	امکانات و خدمات زیربنایی	۲/۶۹	۲/۵۰	۰/۴۳	۰/۶۸
	حمل‌ونقل عمومی	۳/۲۸	۳/۲۵	۰/۴۵	-۰/۱۲
کالبدی - محیطی	چشم‌انداز و کیفیت بصری	۲/۵۷	۲/۵۰	۰/۴۶	۰/۴۴
	فضاهای باز و عمومی	۲/۴۴	۲/۵۰	۰/۳۶	۰/۳۹
	آلودگی	۲/۲۲	۲/۲۵	۰/۴۱	۰/۶۴

آزمون T تک نمونه‌ای برای آزمودن فرضیه برابری میانگین یک نمونه با میانگین جامعه (μ) که دارای توزیع نرمال است به کار می‌رود. هدف از اجرای این آزمون سنجیدن برابری میانگین نمونه برآورد شده با میانگین جامعه (μ) می‌باشد. در این مطالعه میانگین مربوط به هر یک از شاخص‌ها با میانگین مفروض (۲/۵) مورد مقایسه قرار گرفت. نتایج مربوط به آزمون T تک نمونه مربوط به شاخص‌های شهر زیست‌پذیر در جدول (۵) آورده شده است. نتایج نشان داد که دو شاخص ملاحظات و مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی و تفریحات و اوقات فراغت دارای اختلاف معنی‌داری با میانگین مفروض می‌باشند و با توجه به این موضوع که متوسط اختلاف، مثبت برآورد شده است پس این دو شاخص دارای وضعیت مناسبی می‌باشند. تفاوت بین میانگین مفروض و میانگین نمونه‌ها در شاخص مشارکت و همبستگی نیز معنی‌دار بوده است و با توجه به منفی بودن متوسط اختلاف، نشان از وضعیت بد این شاخص در شهر اصفهان می‌باشد. آزمون T تک نمونه مربوط به بعد اقتصادی نشان داد که امکانات و خدمات زیربنایی و حمل‌ونقل عمومی دارای وضعیتی به نسبت، مناسب از نظر پاسخ‌دهندگان می‌باشند و وضعیت اشتغال و درآمد در شهر نگران‌کننده می‌باشد. در بعد کالبدی - محیطی نیز دو شاخص فضاهای باز و عمومی و آلودگی نگران‌کننده برای پاسخ‌دهندگان بوده است ولی دیدگاه مثبتی نسبت به چشم‌انداز و کیفیت بصری شهر داشته‌اند.

جدول (۵): آزمون T تک نمونه مربوط به شاخص‌های شهر زیست‌پذیر

ابعاد	شاخص	آماره T	معنی‌داری	متوسط اختلاف	حد پایین	حد بالا
اجتماعی	ملاحظات و مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی	۱۳/۴۲	۰/۰۰	۰/۴۱	۰/۳۵	۰/۴۷
	تفریحات و اوقات فراغت	۹/۳۴	۰/۰۰	۰/۴۵	۰/۳۶	۰/۵۵
	آموزش عمومی	-۰/۰۸	۰/۹۴	۰/۰۰	-۰/۰۸	۰/۰۷
	پیوستگی و تعلق مکانی	۰/۰۴	۰/۹۷	۰/۰۰	-۰/۰۷	۰/۰۷

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

۰/۱۵	۰/۳۵	۰/۲۵	۰/۰۰	۰/۹۸	مشارکت و همبستگی	اقتصادی
۰/۰۶	۰/۲۳	۰/۱۴	۰/۰۰	۰/۳۸	اشتغال و درآمد	
۰/۰۹	۰/۰۶	۰/۰۱	۰/۷۰	۰/۳۹	مسکن	اقتصادی
۰/۲۵	۰/۱۲	۰/۱۹	۰/۰۰	۵/۴۳	امکانات و خدمات زیربنایی	
۰/۸۵	۰/۷۱	۰/۷۸	۰/۰۰	۲۱/۷۶	حمل و نقل عمومی	
۰/۱۴	۰/۰۰	۰/۰۷	۰/۰۵	۱/۹۵	چشم انداز و کیفیت بصری	کالبدی -
۰/۰۰	۰/۱۱	۰/۰۶	۰/۰۵	۱/۹۹	فضاهای باز و عمومی	محیطی
۰/۲۱	۰/۳۴	۰/۲۸	۰/۰۰	۸/۴۸	آلودگی	

در جدول (۶) نیز آزمون T تک نمونه مربوط به ابعاد شهر زیست پذیر آورده شده است. نتایج مربوط نشان داد که دیدگاه پاسخ دهندگان به بعد اجتماعی و اقتصادی به نسبت مثبت تر به بعد کالبدی - محیطی بوده است.

جدول (۶): آزمون T تک نمونه مربوط به ابعاد شهر زیست پذیر

ابعاد	آماره T	معنی داری	متوسط اختلاف	حد پایین	حد بالا
اجتماعی	۶/۳۵	۰/۰۰	۰/۱۲	۰/۰۸	۰/۱۶
اقتصادی	۱۰/۷۵	۰/۰۰	۰/۲۱	۰/۱۷	۰/۲۵
کالبدی - محیطی	۵/۲۹	۰/۰۰	۰/۰۹	۰/۱۲	۰/۰۵

ضریب همبستگی پیرسون بین ۱- و ۱ تغییر می کند. همبستگی ۱ بیانگر رابطه مستقیم کامل بین دو متغیر است، رابطه مستقیم یا مثبت به این معناست که اگر یکی از متغیرها افزایش یا کاهش یابد، دیگری نیز افزایش یا کاهش می یابد. در جدول (۷) ضریب همبستگی پیرسون برای ابعاد تحقیق استخراج شده است نتایج نشان داد که بین دو بعد اقتصادی و کالبدی - محیطی در سطح اطمینان ۹۵ درصد دارای رابطه مثبت و مستقیم می باشد.

جدول (۷): ضریب همبستگی پیرسون ابعاد شهر زیست پذیر

ابعاد	اجتماعی	اقتصادی	کالبدی - محیطی
اجتماعی	۱	-	-
اقتصادی	۰/۱۱۴	۱	-
کالبدی - محیطی	۰/۰۰۴	۰/۱۹۳*	۱

۴- نتیجه گیری

شهر و شهرنشینی امروزه با مسائل و مشکلات بسیاری روبه رو شده است بسیاری از متخصصین برای خروج از بحران های موجود در شهر تئوری ها و رویکردهای مختلفی را در شهرها ارائه کردند. یکی از این رویکردها که در سال های اخیر توجه بسیاری از اندیشمندان و متخصصان شهری را به سوی خود جلب کرده است رویکرد زیست پذیری می باشد. زیست پذیری شاخص هایی است که استانداردهای زندگی در شهرها را موردسنجش و ارزیابی قرار می دهد. به عبارتی زیست پذیری به یک سیستم شهری که در آن به سلامت اجتماعی، کالبدی و روانی همه ساکنانش توجه شده است، اطلاق می شود. این کیفیت درباره فضاهای

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

شهری مطلوب که غنای فرهنگی را انعکاس می‌دهند، می‌باشد. اصول کلیدی که به این مفهوم استحکام می‌بخشند شامل برابری، شأن، دسترسی به زیرساخت‌ها (غذا، هوای پاک، ارتباطات)، تفریح، مشارکت و قدرت بخشیدن می‌باشد؛ بنابراین زیست پذیری رویکردی است که اگر درست به آن توجه شود موجبات توسعه پایدار یک شهر را فراهم می‌آورد. به عبارتی یکی از مباحث مورد توجه در پایداری شهری زیست‌پذیری است. رشد جمعیت شهرنشین و افزایش مهاجرت به شهرها، منجر به توسعه غیرقابل کنترل نواحی شهری، کاهش سطح رفاه انسانی، نیل به سمت حومه‌نشینی و بروز مشکلات فراوان برای مدیران مختلف شهری به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه شده است. در این مطالعه به بررسی مفهوم زیست‌پذیری شهری در طرح‌های توسعه شهری کلان‌شهر اصفهان پرداخته شده است. در این پژوهش ابتدا با تجمیع نظرات متخصصان و کارشناسان امور شهری ابعاد زیست‌پذیری شهری در سه بعد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی- محیطی تعیین شده است و سپس شاخص‌ها و مؤلفه‌های مربوط به تحقیق استخراج شده است. شاخص‌های استخراج‌شده مربوط به بعد اجتماعی شامل: ملاحظات و مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی، تفریحات و اوقات فراغت، آموزش عمومی، پیوستگی و تعلق مکانی و مشارکت و همبستگی می‌باشد. در بعد اقتصادی به بررسی شاخص‌های اشتغال و درآمد، مسکن، امکانات و خدمات زیربنایی و حمل‌ونقل عمومی پرداخته شده است. در بعد کالبدی- محیطی نیز به بررسی شاخص‌های چشم‌انداز و کیفیت بصری، فضاهای باز و عمومی و آلودگی پرداخته شده است. نتایج نشان داد که دو شاخص ملاحظات و مراقبت‌های پزشکی و بهداشتی و تفریحات و اوقات فراغت دارای وضعیت مناسب و شاخص مشارکت و همبستگی دارای وضعیت نگران‌کننده در بین شهروندان می‌باشد. امکانات و خدمات زیربنایی و حمل‌ونقل عمومی دارای وضعیت به نسبت مناسب و وضعیت اشتغال و درآمد در شهر اصفهان نگران‌کننده می‌باشد. در بعد کالبدی- محیطی نیز دو شاخص فضاهای باز و عمومی و آلودگی نامطلوب، در صورتی که دیدگاه پاسخ‌دهندگان نسبت به چشم‌انداز و کیفیت بصری شهر مثبت بوده است. همچنین بین دو بعد اقتصادی و کالبدی- محیطی در سطح اطمینان ۹۵ درصد دارای رابطه مثبت و مستقیم می‌باشد.

مراجع

- آمارنامه شهر اصفهان (۱۳۹۶).
- اکبری، مجید؛ بوستان احمدی، وحید؛ موسوی، سید چمران و حاجی پور، نازنین (۱۳۹۷)، ارزیابی وضعیت زیست‌پذیری مناطق کلان‌شهر شیراز از منظر شهروندان، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، دوره دهم شماره ۳۷.
- بندر آباد، علیرضا (۱۳۸۹)؛ تدوین اصول الگوی توسعه فضایی و شکل شهر زیست‌پذیر ایرانی.
- رهنمایی، محمدتقی، پور موسوی، سید موسی (۱۳۸۵) بررسی ناپایداری‌های امنیتی کلان‌شهر تهران بر اساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری، مجله پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۷، تهران.
- سالنامه آماری شهرستانی استان اصفهان (۱۳۹۶).
- شرافتی، سینا (۱۳۹۵)، زیست‌پذیری و توسعه پایدار شهری، کنگره بین‌المللی عمران، معماری و شهرسازی معاصر جهان، دب، مجمع مهندسان جوان - موسسه پژوهش کنسرسیوم ژبو - مرکز پژوهشی و دانشگاهی.
- کیانی، اکبر؛ غلامعلی، خمر و نگاره، مژگان، (۱۳۹۵)، زیست‌پذیری شهری و توسعه پایدار رویکردهایی نوین در شهرهای امروزی، چهارمین کنفرانس علمی پژوهشی افق‌های نوین در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی معماری و شهرسازی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین - انجمن علمی تخصص عمران و معماری.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

– محمدی، محمد و بهرامی، صدیقه (۱۳۹۳)، ارائه الگوی فضایی توسعه شهری بر مبنای اصول شهر زیست پذیر (نمونه موردی: منطقه ۲۲ تهران)، اجلاس ملی معماری و منظر شهری پایدار، مشهد، موسسه بین‌المللی مطالعات معماری و شهرسازی مهراز شهر.

- Cities plus (2003) “A sustainable urban system”: the long term plan for greater Vancouver, Canada, cities plus.
- Landry, Charles, (2000), Urban Vitality: A New source of Urban Competitiveness, prince claus fund journal, ARCHIS issue Urban Vitality / Urban Heroes.
- Larice, M,Z (2005) “great neighborhoods: the livability and morphology high density neighborhoods in urban north America”, PHD.
- Tan, Khee Giap, Tongxin NIE, Shinae Baek, (2016) "Empirical assessment on the liveability of cities in the Greater China Region", Competitiveness Review, Vol. 26 Iss: 1, pp.2 – 24.
- Wang, Jiao, Su, Meirong, Bin Chen, Shaoqing Chen, Chen Liang. (2011). A comparative study of Beijing and three global cities: A perspective on urban livability, Frontiers of Earth Science September 2011, Volume 5, Issue 3, pp 323- 329.
- Wheeler, (2001), Planning Sustainable and livability cities, Stephen.